

Бібліотека Житомирського державного університету ім. І. Франка

Син зачарованої Десни

Олександр Довженко Олександр Довженко

до 120-річчя від дня народження

інформаційний список літератури

©Укладач: А. І. Мартинюк

Дата відбору матеріалу: вересень, 2014

Кількість відібраних джерел: 57

*Прогримів золотим салютом,
Молодим повесняним громом,
Наче виклик скупим і лютим,
Наче промінь над отчим домом,
Обійнявши весь цвіт нагорний,
Охопивши долини світу,
Сивочолий і мудрозорий,
Наче вийшов із заповіту.
Що там листя із зелен лавра,
І зітхання, і тихі жалі?
Не вмирають твої литаври
І деснянські твої скрижалі.*

А. Малишко

Оглядаючи творчий доробок геніального майстра, великого романтика й поета, 120-річчя з дня народження якого відзначаємо у ці вересневі дні, щоразу неодмінно наворачтаєшся до думки: де ж витoki того світу краси і гармонії, що таким чистим світлом, мудрим і невмирущим, постає зі сторінок його творів? Що ж саме могло запасти в душу і підкорити серця цивілізованого світу, коли роботи митця визнавалися неперевершеними? Висновки можуть бути надзвичайно простими. Та й підказку на них дає сам Олександр Довженко. Віддана й щира любов до своєї землі, своєї батьківщини, свого роду й народу, добре, чуйне, мудре ставлення до всього живого – ось ті орієнтири, що виводять на правильну відповідь, пояснюючи невмирущість і одвічну магію його творчості.

Олександр Довженко опoетизовував світ і намагався життям своїм не порушувати природну красу і гармонію, а примножувати її де б то не було. Мабуть, ніхто краще й проникливіше не сказав про той оберіг чистої духовної й емоційної пам'яті, про звичайну сільську хату, яку ніби «ніхто й не будував, а виросла вона сама, як печериця, між грушею і погребом», про дитинство, яке

минуло серед неповторних краєвидів, про людей, які були наче органічним доповненням казкової природи.

В одному з ліричних відступів у «Зачарованій Десні» письменник так казав про той незабутній період життя: *«Коли ж обертаюсь я часом до криниці, з якої пив колись воду, і до моєї білої привітної хатинки і посилаю їм у далеке минуле своє благословення, я роблю ту лише «помилку», яку роблять і робитимуть, скільки й світ стоятиме, душі народні живі всіх епох і народів, згадуючи про незабутні чари дитинства. Світ odkривається перед ясними очима перших літ пізнання, всі враження буття зливаються в невмирущу гармонію, людяну, дорогоцінну. Сумно і смутно людині, коли висихає і сліпне уява, коли, обертаючись до найдорожчих джерел дитинства та юнацтва, нічого не бачить вона дорогого, небуденного, ніщо не гріє її, не будить радості ані людяного суму. Безбарвна людина ота, яку посаду не посідала б вона, і труд її, не зігрітий теплим промінням часу, безбарвний».*

Довженко вважав, що людина, яка не любить природу, не розуміє її, – не може стати справжнім митцем. Ота благоговійність і, головне, сприйняття людини в органічному єднанні з нею, як одного цілого, безсумнівно, знайшли своє талановите відображення в усіх художніх творах митця – від оповідань до фільмів. *«Жили ми в повній гармонії з силами природи, зимою мерзли, літом смажилися на сонці, восени місили грязь, а весною нас заливало водою, і хто цього не знає, не знає тієї радості і повноти життя».*

І основний стрижень тієї природи – своєрідний символ, ріка життя, зачарована Десна. *«Благословенна будь, моя незаймана дівчиця Десно, що, згадуючи тебе вже много літ, я завжди добрішав, почував себе невичерпно багатим і щедрим. Так багато дала ти мені подарунків на все життя. Далека красо моя! Щасливий я, що народився на твоєму березі, що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу, сиву воду, що ходив босий по твоїх казкових висипах, слухав рибальських розмов на твоїх човнах і казання старих про давнину, що лічив у тобі зорі на перекинутому небі, що й досі, дивлячись униз, не втратив щастя бачити оті зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах».*

Список складено на основі перегляду каталогів та картотек бібліотеки ЖДУ ім. І. Франка. Він містить 57 джерел інформації (книги, статті з періодичних видань і збірників).

Список може стати у нагоді викладачам, студентам, аспірантам, а також усім, хто цікавиться творчістю Олександра Довженка.

1. **Бабишкін О.** Олександр Довженко – публіцист : літ.-крит. нарис / Олег Бабишкін. – К. : Рад. письм., 1989. – 189 с.

2. **Барабаш Ю.** Довженко. Некоторые вопросы эстетики и поэтики / Ю. Барабаш. – М. : Худож. лит., 1968. – 269, [2] с.

3. **Гончар О.** Від Сосниці – до планети : [про творчість О. Довженка] / Олесь Гончар // Чим живемо. На шляхах до українського Відродження / Олесь Гончар. – К. : Рад. письм., 1991. – С. 154-171.

4. **Гончар О.** Довженків світ / Олесь Гончар // Про наше письменство : літ.-крит. ст., виступи, етюди / Олесь Гончар. – К. : Рад. письм., 1972. – С. 96-117.

5. **Дворецька Ю. В.** Олександр Довженко – перший поет кіно / Ю. В. Дворецька // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012. – № 26. – С. 38-39.

6. **Дзюба І.** Знаки духовної співмірності : штрихи до світ. контексту естетики О. Довженка / Іван Дзюба // Дивослово. – 1996. – № 1. – С. 3-9.

7. **Дзюба І.** Світовий контекст естетики Довженка / Іван Дзюба // З криниці літ. [В 3 т.]. Т. 2 / Іван Дзюба. – К. : Обереги : Гелікон, 2001. – С. 797-814. – (Українська модерна література).

8. **Довженко А.** «Я принадлежу к лагерю поэтическому...» : ст., выступления, заметки / Александр Довженко. – М. : Сов. писатель, 1967. – 403 с.

9. **Довженко** в воспоминаниях современников / [сост.: Л. И. Пажитнова, Ю. И. Солнцева]. – М. : Искусство, 1982. – 228 с.

10. **Довженко і світ** : творчість О. П. Довженка в контексті світ. культури : ст., есе, рец., спогади, доп., відгуки, листи, телеграми / [упоряд. С. П. Плачинда]. – К. : Рад. письм., 1984. – 222 с.

11. **Дончик В.** Громадянські уроки Довженка / Віталій Дончик // Час і його обличчя : літ.-крит. нариси / Віталій Дончик. – К. : Рад. письм., 1967. – С. 56-88.

12. **Дончик В.** Олександр Довженко / В. Дончик // Історія української літератури ХХ століття. У 2 кн. Кн. 2. Друга половина ХХ століття / за ред. В. Г. Дончика. – К. : Либідь, 1998. – С. 218-227.

13. **Дятленко Т.** Специфіка аналізу пейзажів у кіноповісті Олександра Довженка «Зачарована Десна» / Т. Дятленко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 3. – С. 21-25. – Бібліогр.: с. 25.

14. **Жила С.** «Творчість Довженка – це передовсім він сам...» : до проблеми вивч. біографії О. Довженка у взаємозв'язку з суміж. мистец. / Світлана Жила // Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах. – 2002. – № 1. – С. 221-233.

15. **Захарчук І.** Жінка і війна. Щоденникові версії Аркадія Любченка й Олександра Довженка / Ірина Захарчук // Мандрівець. – 2007. – № 1. – С. 58-66.

16. **Іваха Т. Ф.** «Україна в огні» О. П. Довженка – твір про трагедію українського народу / Іваха Т. Ф. // Українська мова і література в школі. – 2001. – № 1. – С. 48-49.

17. **Ігнат В. О. П.** Довженко як учитель і вихователь / Віталія Ігнат, С. С. Вітвицька // Модернізація вищої освіти в Україні та за кордоном : зб. наук. пр. / [за заг. ред. С. Вітвицької]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – С. 370-373.

18. **Коба С. Л.** Олександр Довженко : життя і творчість / С. Л. Коба. – К. : Дніпро, 1979. – 193, [2] с. – (Літературний портрет).

19. **Коваленко М.** Син зачарованої Десни : спогади і ст. / Михайло Коваленко, Олексій Мішурін. – К. : Рад. письм., 1984. – 271 с.

20. **Коваль В.** І ні один голос з України... : реквієм москов. каторги О. Довженка / Віталій Коваль // Серце моє в колючому дроті... : [есе, спогади, док.] / Віталій Коваль. – К. : Ред. журн. «Дніпро», 2005. – С. 373-403.

21. **Корнієнко І. С.** Олександр Довженко / І. С. Корнієнко. – К. : Наук. думка, 1978. – 107 с.

22. **Корогодський Р.** Довженко: вчора, сьогодні, завтра в країні національної культури / Роман Корогодський // Дивослово. – 2001. – № 5. – С. 52-54.

23. **Костенко В.** Довженківські обрії : новатор. шукання і естет. роздуми / Володимир Костенко. – К. : Мистецтво, 1964. – 120, [2] с.

24. **Костриця М. Ю.** Сад його душі : [про О. Довженка] // У просторі і часі : видатні постаті Житомирщини / М. Ю. Костриця, Г. П. Мокрицький. – Житомир : Журфонд, 1995. – С. 63-77.

25. **Кочерган Ю. Ф.** Олександр Довженко. Проблеми майстерності / Ю. Ф. Кочерган. – Л. : Вища шк., 1983. – 118 с.

26. **Куценко М. В.** Сторінки життя і творчості О. П. Довженка / М. В. Куценко. – К. : Дніпро, 1975. – 339, [2] с.

27. **Логвіненко Н.** «Я вибираю красу» : вивч. фольклор. джерел творів О. Довженка / Н Логвіненко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2006. – № 10. – С. 41-46. – Бібліогр.: с. 46.

28. **Місюра І. Ю.** Друга світова війна у долях письменників ХХ століття. Життя і творчість О. Довженка : [конспект уроку] / І. Ю. Місюра // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2008. – № 14. – С. 26-30.

29. **Науменко Н.** Мистецька концептосфера у щоденникових записах Олександра Довженка / Наталія Науменко // Українська мова і література в школах України. – 2014. – № 4. – С. 14-17. – Бібліогр.: с. 17.

30. **Нелюба А. М.** Зачарованість Довженковою Десною / А. М. Нелюба // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2014. – № 16-18. – С. 91-95.

31. **Новиченко Л. М.** Естетичні уроки Довженка / Л. М. Новиченко // Вибр. пр. В. 2 т. Т. 2 / Л. М. Новиченко. – К. : Дніпро, 1984. – С. 156-181.

32. **Олександр Довженко** : зб. спогадів і ст. про митця / [упоряд. О. Бабишкін]. – К. : Держ. вид-во образотв. мистец. і муз. л-ри, 1959. – 250 с.

33. **Пасісниченко Г.** Міфопоетичне мислення і художня творчість Олександра Довженка / Г. Пасісниченко // Українська мова і література в школі. – 2007. – № 4. – С. 53-56. – Бібліогр.: с. 56.

34. **Плачинда С. П.** Олександр Довженко : біогр. роман / С. П. Плачинда. – К. : Молодь, 1980. – 338, [3] с. – (Уславлені імена).

35. **Поляруш О. Є.** Олександр Довженко і фольклор / О. Є. Поляруш. – К. : Вища шк., 1988. – 174 с.

36. **Пригоровська Л. В.** Педагогічна функція фольклору у творах О. П. Довженка / Л. В. Пригоровська // Педагогіка і психологія. – 2006. – № 2. – С. 99-106.

37. **Приходько І.** Рецептивно-естетичний аналіз малої прози О. Довженка / Інна Приходько // Українська мова та література. – 2013. – № 1/2. – С. 74-78.

38. **Пролеєв С.** Кінематограф Довженка: експресіонізм чи поетичність? / Сергій Пролеєв // Сучасність. – 2005. – № 6. – С. 134-136.

39. **Пультер С. О.** Вивчення творчості О. Довженка в школі / С. О. Пультер. – К. : Рад. шк., 1970. – 160 с. – Бібліогр.: с. 158-159.

40. **Пультер С. О.** Олександр Довженко в Житомирі / С. О. Пультер // Поліський дивосвіт. Література рідного краю: Житомирщина. В 2 ч. Ч. 1. Критичний огляд / [за ред. С. О. Пультера]. – Житомир, 2000. – С. 191-195.

41. **Пультер С.** Син зачарованої Десни / Станіслав Пультер // Мої освітянські пошуки : роздуми педагога і методиста / Станіслав Пультер. – Житомир : Полісся, 2011. – С. 63-67.

42. **Рачук І. А.** Правда і краса : [творчість О. Довженка] / І. А. Рачук. – К. : Мистецтво, 1980. – 122, [2] с.

43. **Романишина Н.** Вивчення малої прози Олександра Довженка на базі теоретико-літературознавчої рефлексії / Наталка Романишина // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 2. – С. 42-45. – Бібліогр.: с. 45.

44. **Рудкевич І.** Образ автора в кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна» / Інна Рудкевич // Слово і час. – 2006. – № 11. – С. 25-30.

45. **Святовець В.** Форми деталізації у творчості Олександра Довженка / Віталій Святовець // Дивослово. – 2004. – № 9. – С. 60-63.

46. **Сидоренко Т. М.** Жанр листа в епістолярній спадщині Олександра Довженка / Т. М. Сидоренко, В. І. Хомич // Українська література в загальноосвітній школі. – 2011. – № 9. – С. 22-24. – Бібліогр.: с. 24.

47. **Спогади** про Олександра Довженка / [за ред. Л. Новиченка]. – К. : Дніпро, 1973. – 719 с. – (Полум'яне життя).

48. **Тимків Н.** Авторська позиція Олександра Довженка / Надія Тимків // Українська мова та література. – 2009. – Ч. 38. – С. 3-12. – Бібліогр.: с. 11-12.

49. **Тимків Н.** Підтекст як авторська позиція через сторінки кіноповісті «Україна в огні» О. Довженка / Надія Тимків // Українська мова і література в школі. – 2004. – № 6. – С. 47-51. – Бібліогр.: с. 51.

50. **Ткаченко Г.** Правдиве зображення трагічних подій війни : за оповід. О. Довженка «Воля до життя» / Г. Ткаченко // Українська література в загальноосвітній школі. – 2004. – № 8. – С. 48-51.

51. **Троша Н. В.** Літературна спадщина О. Довженка як вияв національної ідентичності й джерело виховання патріотизму / Н. В. Троша // Філологічні трактати. – 2013. – Т. 5, № 4. – С. 101-106.

52. **Троша Н.** Олександр Довженко – драматург / Наталія Троша // Українська література в загальноосвітній школі. – 2012. – № 10. – С. 37-40. – Бібліогр.: с. 40.

53. **Фащенко В.** Кінооповідання і новела Олександра Довженка / Василь Фащенко // У глибинах людського буття : літературозн. студії / Василь Фащенко ; вступ. ст. В. Г. Полтавчука. – О. : Маяк, 2005. – С. 326-353.

54. **Хархун В.** Ревізійна модель війни. "Україна в огні" Олександра Довженка / Валентина Хархун // Дивослово. – 2011. – № 5. – С. 45-49. – Бібліогр.: с. 49.

55. **Чумак Т.** Духовні орієнтири творчості Олександра Довженка / Тетяна Чумак // Українська мова і література в школі. – 2008. – № 3. – С. 53-58. – Бібліогр.: с. 57-58.

56. **Шмулик С. О.** Олександр Довженко – художник. Харківський період / С. О. Шмулик // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2010. – № 25. – С. 26-29.

57. **Юренев Р.** Олександр Довженко / Р. Юренев. – М. : Искусство, 1959. – 192 с.: ил.

“Я син свого часу і весь належу сучасникам своїм”, – так говорив про себе Олександр Петрович Довженко, помиляючись по суті, можливо, вперше в житті. Історія розсудила по-своєму: належить він тепер вічності, як невід’ємна частка могутньої світової культури, як світосяйний геній українського народу.

